

elemein kívül hozzásimulnak a távolabbról jött, de ma már a vidéki izlést is befolyásoló újabb magyar irodalomhoz. Ady, Móricz, Szabó Dezső már megtették útjukat a szélesebb közönség felé, mert írói alkatuknak van egy-egy oly vonása, mely könnyen fogalmivá tehető s így egy általánosabb irodalmi igény kielégítőjeként is szerepelhet. Fabernél még eléggé halványak ezek a hatások, Móricz diákrengényeiből inkább csak valami általános kisdíák-hangulat, itt-ott egy-egy stílmozzanat az, ami érvényesül, de Tatay magyar felhorgadása, tragikus magyarsága, földmiszticizmusa, viharosnak megjátszott erotikája, önmagából mintegy kilépni akaró verbális stílusa nyilvánvaló ősökre utal.

Hibájuk voltaképpen egy s jaj, ha ez mindenestől az övék: a homályos látás. A legújabb nemzedéket sokszor jellemzik úgy, hogy pillantása élesen tiszta, hideg, sőt ridegen könyörtelen. Faber-Kovácsban és Tatayban semmi sincs ebből. Az egyik érzelmes fátylon át néz, a másik a retorika ködén. Szeretnék azt hinni, hogy igazában ez a látás sem az övék, ezt is úgy tanulták. Egyelőre levizsgáztak abból, amire környezetük és olvasmányaik megtanították őket. Oly feleleteket adtak, amilyeneket ezek szívesen hallottak. Az út számukra az irodalom felé csak egy lehet: saját kérdéseket feltenni.

K. D.

Annie Vivanti Circe. (Stádium sajtóvállalat.) Tarnovska Mária bűnpöre körülbelül egyidőbe esett Haverda Máriáéval, és bár a maga idejében nagy port vert föl, teljesen feledésbe merült, hiszen a világháború által felkavart emberiség azóta igazán annyi «szenzációt» termelt ki, hogy jelentősebb eseményekről is megfeledkeztünk. A hisztériás lelkialkatú orosz grófnő bűnügyét annak idején Annie

Vivanti, a csodagyereknek indult, de értékeiből hamar kivetkőzött olasz író nő dolgozta fel regényben, és az effélék iránt érdeklődők körében tekintélyes sikert is aratott vele.

Hogy a Stádium most, két évtizeddel a velencei gyilkosság után, miért tartotta szükségesnek ezt a rémregényt lefordíttatni és a piacra hozni, azt legfeljebb üzleti szempontokkal lehetne — nem indokolni, hanem menteni. Abban a lelki válságban, amelyben a mai emberek vergődnek, sajnos, elég sűrűen robbannak ki a bűnügyi szenzációk. A napilapok akárhányszor a Tarnovskáénál bonyolultabb és érdekesebb «eset»-ekről számolnak be, a jobb újságírók pedig, akikre az ilyen «nagyobb» eseteket bízzák, néha különb írói felkészültséggel világítanak a bűnügyek mélységeibe, mint amilyenről ez a könyv tanuskodik. Azzal, hogy a kiadói reklám, amelynek megtevesztő hangzatossága súlyos kárt okoz az igazi irodalomnak (ez ellen már hivatalosan állást kellene foglalni!) Annie Vivantit a legkülönb olasz írók mellé állítja, a regény egyáltalán nem nyer értékében, és hogy Dosztojevszkij nevét le merték írni, az enyhén szólva: blamázs. Mert ezek az alakok s maga a téma is, ha a nagy orosz író írja meg, talán halhatatlan reliefet kaptak volna, de Vivanti tolla alatt, jöllehet, «az életből merítette» őket, bizony csak papírosfigurák maradtak.

Egészen véve: kár volt ezt a giccsromantika eszközeivel széppé és érdekessé kendőzött orosz hisztérikát újra életre támasztani. Éppen elégünk volt már a bűnügyi és a kalandor-regényekből. Ezzel a könyvvel a kiadóvállalat sem magának, sem az irodalomnak nem tett szolgálatot. Különösen nem a magyar irodalomnak, amelynek ápolására és fejlesztésére vállalkozott.

i—gy.